

УДК 336.71:339.5

*Л.І. Хомутенко, канд. екон. наук, доц.,
Т.В. Мазило, канд. екон. наук, доц.,
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»*

ОЧІКУВАНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТІ ПРИЄДНАННЯ УКРАЇНИ ДО СОТ

Постановка проблеми. Ситуація на світових фінансових ринках, міжнародні трансферти капіталу, обмінні курси впливають практично на всі сфери життя сучасного суспільства. Тому не випадковим є те, що своє відношення до формування міжнародної фінансової системи прагнуть визначити економічні, юридичні та адміністративні структури всіх рівнів.

Світова організація торгівлі є однією з міжнародних організацій, якій відводиться провідна роль у формуванні нової світової фінансової архітектури та реформуванні регулюючих її механізмів. Особливо актуальними ці питання є для країн із перехідною економікою, багато з яких знаходяться на стадії формування повноцінних фінансових ринків та їх адаптації до світової економічної системи. Актуальність даної теми особливо зростає у світлі передбачуваного вступу України до СОТ.

Оскільки Україна сьогодні знаходиться на завершальній стадії переговорного процесу щодо приєднання до Світової організації торгівлі, то надзвичайно важливого значення набуває вивчення досвіду країн із перехідною економікою, які вже стали членами СОТ, тих результатів, які були досягнуті ними після вступу до організації на національному та галузевому рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Набуття Україною членства в Світовій організації торгівлі – це питання, яке вже протягом чотирнадцяти років привертає увагу більшості провідних економістів, науковців та й загалом українського суспільства. Певний внесок у краще розуміння сучасних тенденцій глобальної торгової системи в аспекті існуючих інституційних засад, правил, інструментів СОТ та перспектив участі України в цій впливовій організації зробили такі вчені-економісти: Т.М. Циганкова, С.Г. Осика, В.Т. П'ятницький, В.Р. Сіденко, Д.Г. Лук'яненко, В.І. Мазуренко, Я.А. Жалило та інші. Значну роботу в дослідженні переваг та недоліків приєднання України до СОТ провели фахівці Центру Разумкова, Центру розвитку міжнародної торгівлі КНЕУ.

Метою статті є дослідження можливих переваг та недоліків для банківського сектора в контексті приєднання України до Світової організації торгівлі. Доцільність дослідження очікуваних наслідків від членства України в СОТ має важливе практичне значення: допомагає зрозуміти конкретні проблеми та чинники їх виникнення, передбачити напрямки вдосконалення галузі та надає можливість своєчасного їх застосування.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні одним із таких документів СОТ, що визначає правила гри на фінансовому ринку та напрямки валютно-кредитного співробітництва між країнами, є Генеральна угода з торгівлі послугами (ГАТС), зокрема Угода щодо фінансових послуг, яка набула чинності 1 березня 1999 року, як П'ятий протокол ГАТС.

У межах визначеного ГАТС переліку послуг, що базується на класифікаторі продуктів ООН (Central Product Classification of the UN) та складається з 12 секторів та 155 підсекторів, банківські послуги включено до фінансових.

Український ринок послуг став формуватися з початку 1990-х років і на сьогодні досить інтенсивно розвивається. Найбільшою активністю відзначаються банківський сектор, страхування, сфера телекомунікацій та комп'ютерних технологій, торгівля. Якщо у 1990 році частка послуг у ВВП України становила 20,3 %, то в 2006 році цей показник сягнув 56 %.

Переговорний процес щодо доступу до ринку послуг України розпочався у 1997 році, коли українська делегація експертів провела перший раунд переговорів із делегаціями членів СОТ. При формуванні переговорної позиції український уряд виходив із необхідності поступової лібералізації доступу до ринку послуг та створення умов для його розвитку, залучення іноземних інвестицій, підвищення економічної конкуренції. Безумовно, що не всі сфери та галузі національної економіки внаслідок своєї конкурентоспроможності, пріоритетності, досягнутого рівня ефективності отримують однакові умови щодо перспектив динамічного розвитку.

Сфера банківських послуг, як і інші сектори та галузі національної економіки, від вступу України до СОТ отримає як позитивні, так і негативні результати. Саме тому питання ефективності світової торгової системи в контексті створення реальних переваг та можливих загроз для економіки України, зокрема, для банківської системи є досить важливим.

Проведене Центром Разумкова опитування експертів щодо оцінки можливих наслідків вступу до СОТ за секторами та галузями економіки України показало, що за цим критерієм галузі поділяються на п'ять груп: висока та певна ймовірність переважання позитивних наслідків, можливий баланс між позитивними та негативними наслідками, певна та висока ймовірність переважання негативних наслідків [4, с. 61]. Отже, сектор банківських послуг за цими оцінками має високу ймовірність переважання позитивних наслідків.

Розглядати питання економічних вигод та недоліків, на наш погляд, доцільно з точки зору оцінки існуючих обмежень, правил, нормативних вимог, що регламентують здійснення банківської діяльності за умов членства СОТ.

Обмеження доступу розглядається, головним чином, на основі "якісних" вимог. У сфері банківських послуг немає обмежень на здійснення основної банківської діяльності, але існують обмеження у підсекторах, зокрема, щодо торгівлі деривативами, емісії цінних паперів та операцій з управління активами. Такі обмеження, з одного боку, мають забезпечити привабливість для іноземних інвестицій, з іншого, досить ефективно захистити чутливі для України сектори ринку послуг.

Серед основних потенційних переваг для банківського сектора України після вступу до СОТ слід виділити наступні:

розвиток економічної конкуренції;

залучення в банківську сферу іноземного капіталу для підвищення капіталізації банків;

зростання рівня обслуговування трансакцій в банківській системі, скорочення їх термінів;

розширення спектра послуг, вдосконалення технологій їх надання;

збільшення обсягів кредитування через філії іноземних банків;

зміцнення кредитної дисципліни та мотивація кредиторів більш ретельно зважувати пов'язані з їх операціями ризику;

масштабна ресурсна база для інвестицій в економіку;

прискорення процесу наближення українського банківського законодавства відповідно до світових норм та проведення реформування існуючої фінансової системи.

Потенційні переваги внаслідок лібералізації фінансових і банківських послуг отримає не тільки банківська сфера, а й виробники та споживачі: здешевлення кредитних ресурсів приведе до зниження вартості, а відповідно – підвищення конкурентоспроможності українських товарів, поліпшення доступу на основні товарні ринки, зростання виробництва та зайнятості, доходів, а отже, й зниження вартості життя.

Проте від приєднання України до СОТ існують не тільки переваги, а й недоліки, тому залишати поза увагою можливі негативні наслідки та проблеми було б неправильно. Незважаючи на позитивну динаміку останніх років, проведеної політики недостатньо, щоб розв'язати масштабне завдання – вивести банківський сектор на міжнародний рівень конкурентоспроможності. Розвиток банківського бізнесу залежить від очікуваних в економіці тенденцій, тому він боляче реагує на внутрішні та зовнішні чинники. Активи банківської системи України за останні роки не перевищують 50 % ВВП, тоді як у більшості провідних європейських країн 200-300 % ВВП. Це є свідченням того, що наша банківська система натрапляє на об'єктивні кількісні обмеження, пов'язані зі станом національної економіки. До можливих негативних наслідків банківського сектора належать такі:

можливість іноземних банків запропонувати дешевші ніж українські кредитні ресурси створить тиск на більш слабку українську банківську систему;

загроза втрати істотної частки вітчизняного ринку фінансових послуг через нездатність українських банків використати всі переваги вступу країни до СОТ в найближчій перспективі внаслідок їх низької конкурентоспроможності;

ускладнення нагляду за філіями іноземних банків, падіння банківського нагляду;

збільшення позичкової заборгованості;

відведення внутрішніх інвестиційних ресурсів на міжнародні фінансові ринки.

Основні параметри нашої банківської реформи повинні бути сумісні з вимогами Світової організації торгівлі. Необхідно шукати такі шляхи підвищення конкурентоспроможності українських банків, які дозволять підвищити їхню

фінансову стабільність, рівень довіри населення й прозорість, максимізувати капіталізацію. Нарешті, повинна бути в цілому зміцнена роль банківської системи в економіці, усунуті причини, що заважають розвитку національного банківського сектора.

Висновки. Отже, розкриваючи як можливі переваги, так і недоліки вступу України до СОТ для банківської сфери, доречно зазначити, що негативних наслідків значно менше і вони потребують застосування певного механізму захисту, вбудованого в систему регулювання кредитно-фінансової сфери щодо мінімізації негативного впливу на національну банківську систему, комплексу заходів по підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних банків.

Для країн СНД, які вже приєдналися до СОТ (Киргизія, Грузія, Молдова), і тих, що ведуть з нею переговори щодо вступу в організацію (включаючи Україну, Росію), даний напрямок зовнішньоекономічної політики є вкрай актуальним. Країни зможуть стати учасниками процесу управління, регулювання найважливішої сфери світового господарства – фінансової; гра за правилами СОТ вплине на процеси, що відбуваються в їх національних економіках.

Список літератури

1. Багатосторонні правила торгівлі послугами / Т.М. Циганкова, А.О. Олефір, Ю.М. Солодковський та ін. // Міжнародна торгова система: Матеріали семінару, 26-27 лютого 2006 р. – К.: Центр розвитку міжнародної торгівлі КНЕУ, 2006.
2. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт. кол. і наук. ред. Т.М. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2003. – 660 с.
3. Осика С.Г., Пятницький В.Т. Світова організація торгівлі. – 3-тє видання, перероблене і доповнене. – К.: К.І.С., 2005. – 514 с.
4. Україна і Світова організація торгівлі (аналітична доповідь Центру Разумкова) // Національна безпека і оборона. – 2002. – № 6(30).

Отримано 25.09.2007